
SPRAWOZDANIA

„Studia Pastoralne” 2009, nr 5, s. 389–418

Sprawozdanie ze spotkania *Arbeitsgemeinschaft für Homiletik* (Würzburg 28 września – 2 października 2008)

Od 28 września do 2 października 2008 roku w Würzburgu odbyło się kolejne spotkanie *Arbeitsgemeinschaft für Homiletik*. W spotkaniu uczestniczyło prawie 50 katolickich i ewangelickich homiletów z Niemiec, Austrii, Włoch i Polski. Polskich homiletów reprezentowali ks. dr hab. Jan Twardy i ks. dr Leszek Szewczyk. Obydwaj są związani z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zasadniczym tematem spotkania było: „Sztuka wypowiedzi publicznej – homiletyczna obecność i religijne krasomówstwo”.

Pierwszym prelegentem był prof. Michael Meyer-Blank z Uniwersytetu w Bonn. Wygłosił on referat: „Czym jest homiletyczna obecność?”. Celem referatu było wprowadzenie do całości problematyki symposium oraz ukazanie znaczenia obecność kaznodziei w kazaniu w rozumieniu homiletyki ewangelickiej. Homiletyka formalna, zajmująca się kazaniem jako mową oratorską, wskazuje na retoryczną obecność kaznodziei. Homiletyka materialna ukazuje kazanie jako wypowiedź wypływającą z doświadczeń liturgii i angażuje kaznodzieję jako wyjaśniającego sens przeżywanego misterium. Homiletyka fundamentalna zajmuje się zagadnieniem mowy Boga skierowanej do słuchaczy za pomocą człowieka i inspirowe do dostrzegania Bożej obecności w wypowiedzianym słowie kaznodziei.

Drugim prelegentem był prof. Michael Thiele z Uniwersytetu we Frankfurcie nad Menem, który wygłosił wykład pt: „Między retoryką a obecnością”. Ukazał on różne znaczenie obecności w mowie retorycznej. Obecność ta ujawnia się między innymi w osobistym zaangażowaniu mówcy. Zaangażowanie to jest widoczne we właściwym odczytaniu sytuacji słuchaczy, otwartości i komunikatywności mówcy oraz w werbalnym i pozawerbalnym zaangażowaniu mówcy podczas wypowiedzi.

Następnie prof. Thomas Hirsch-Hüffell z Hamburga przeprowadził ćwiczenia mające na celu wskazanie na rolę twórczej obecności i zaangażowania mówcy w procesie przygotowywania i głoszenia konkretnej jednostki kaznodziejskiej.

Bardzo dynamicznie przeprowadzone ćwiczenia zaangażowały wszystkich uczestników i zakończyły się wieloma cennymi sugestiami kierowanymi do współcześnie głoszących słowo Boże, jak również do odpowiedzialnych za formację przyszłych kaznodziejów.

Kolejnym mówcą był prof. Joachim Knap z uniwersytetu w Tübingen, który przedstawił referat pt.: „Retoryka i kazanie – miejsce retoryki w kazaniu”. W skondensowanej formie ukazał wzajemne relacje retoryki i kaznodziejstwa. Skoncentrował się na omówieniu opinii XX-wiecznych teologów, zwłaszcza protestanckich. Przedstawił i skomentował poglądy takich teologów, jak Manfred Jossutis, Karl Barth, Rudolf Bohren, Gert Otto, Rolf Zeffass. W podsumowaniu zaznaczył, że współczesna homiletyka krytyczna ma poważne trudności w pełnej akceptacji tradycyjnej retoryki, jako że ta nie zawsze ma na celu pełne odkrywanie prawdy i wchodzi w konflikt z homiletyką, która czerpie z prawdy objawionej. Jako filolog wskazał na podstawie własnych obserwacji i doświadczeń, że współczesne kaznodziejstwo niemieckiego obszaru językowego systematycznie się rozwija, nadal jednak są widoczne znaczne niedociągnięcia w postaci banalizacji treści przepowiadania, a także braku wierności podjętemu tematowi.

Prof. Kristian Fechtner z uniwersytetu w Mainz przedstawił wykład pt.: „Między retoryką a obecnością – teologiczne znaczenie kazania”. Zaprezentował najbardziej aktualne rozumienie homiletyki. Homiletyka dramaturgiczna poszukuje odpowiedzi, jak wypowiedź kaznodziejską uczynić bardziej estetyczną. Homiletyka energetyczna postrzega kazanie nie tylko w kontekście komunikacji międzyludzkiej, ale widzi w nim zjawisko duchowe. Homiletyka intencjonalna kładzie szczególny nacisk na sprawność językową kaznodziei, samo zaś kazanie ma być doskonałym aktem mowy publicznej. Prelegent wskazywał na miejsca szczególnego współdziałania homiletyki i retoryki. Kazanie zbudowane według reguł retoryki powinno być skutkiem twórczości kaznodziei i perswazyjnie oddziaływać na słuchacza. Powinno być nie tyle wypowiedziane czy odczytane, lecz wiązać się raczej z bardzo głębokim zaangażowaniem kaznodziei i być przez niego głęboko przeżywane. Kazanie powinno również być dziełem sztuki, które wynika z długotrwałych ćwiczeń, ciągłego poszukiwania doskonałego wzorca oraz dużego doświadczenia kaznodziei. Referent przedstawił również przykład kazania pogrzebowego jako najbardziej typowego dla współczesnej homiletyki performatywnej.

Ostatnim z prelegentów był dr Olaf Kramer z uniwersytetu w Tübingen, który wygłosił referat pt.: „Przemawiać, przekonywać, zwyciężać – krytyczna analiza ćwiczeń retorycznych”. Mówca, na przykładzie ćwiczeń retorycznych przeprowadzanych na uczelniach w krajach niemieckojęzycznych, wskazał na nowe podejście do tematyki retorycznej, wykorzystujące doświadczenia amerykańskie, oraz przedstawił liczne pozytywne i negatywne strony powyższych zajęć.

Tematyka sympozjum w Würzburgu jest kolejnym przejawem obserwowanego zwrotu ku retoryce w całej szeroko rozumianej kulturze. W kulturę tę wpisuje się

również posługa kaznodziejska. Mając świadomość znaczenia płaszczyzny mowy ludzkiej, a zatem strony formalnej, językowej dla kaznodziejstwa, nie podejmuje się już dzisiaj rozważań, czy w homiletyce mówić o retoryce, czy raczej o „nowej retoryce”, czyli teorii komunikacji. Z poszukiwaniem przez kaznodziejów języka bardziej komunikatywnego związane są próby nowego odczytania retoryki jako narzędzia do skuteczniejszego przemawiania. Retoryka stanowi pomoc dla każdego, kto musi jasno i trafnie formułować swe myśli, uczy bowiem właściwego argumentowania, dostosowanego do okoliczności i słuchaczy. Ciągła konieczność dostosowywania wypowiedzi do zmieniających się okoliczności oraz w jeszcze większym stopniu zmieniającego się słuchacza, wychowanego w kulturze obrazu, a nie słowa, stawia coraz trudniejsze wymagania kaznodziejom.

W czasie sympozjum główny nacisk położono na formalną stronę wypowiedzi kaznodziejskiej, jednocześnie w wystąpieniach prelegentów, a jeszcze częściej uczestników spotkania przestrzegano przed traktowaniem przepowiadania słowa Bożego wyłącznie jako sztuki żywego słowa. Wspólnota Kościoła konstituuje się poprzez słowo Boże. Może dojść do spotkania kaznodziei ze słuchaczami pomimo znacznych braków technicznych kazania. Jednak kaznodzieja znający technikę mówienia osiąga znacznie lepszy skutek i większy oddźwięk.

Ks. Leszek Szewczyk

„Program duszpasterski dla Kościoła w Polsce.

W poszukiwaniu koncepcji na przyszłość”

**Symposium Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów i Duszpasterzy
im. Jana Pawła II oraz Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski
(Sieradz 28 października 2008)**

Polskie Stowarzyszenie Pastoralistów i Duszpasterzy im. Jana Pawła II oraz Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski 28 października w Sieradzu zorganizowały sympozjum na temat: „Program duszpasterski dla Kościoła w Polsce. W poszukiwaniu koncepcji na przyszłość”. Konferencja odbyła się w Teatrze Miejskim przy ul. Dominikańskiej. Sympozjum przewodniczył ks. abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański – przewodniczący Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski. Była to pierwsza forma współpracy Komisji Episkopatu ze stowarzyszeniem.

Na początku abp Stanisław Gądecki, wprowadzając do dyskusji, zwrócił uwagę na drogi współpracy pastoralisty – teoretyka z duszpasterzem – praktykiem. Zaprezentował także ogólne cele, jakie stawia przed uczestnikami spotkania. Wyróżnił cele doraźne i dalekosiężne. Pierwszy cel to sprecyzowanie, czym jest